

N:o 18.

Ank. till Riksd. Kansli den 12 Febr. 1886, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af åtskilliga löfteseder.

Från Andra Kammaren har Lag-Utskottet fått till handläggning emottaga en inom nämnda Kammare af Herr *E. J. Ekman* väckt motion, N:o 61, deruti anföres:

»Vid 1883 års riksdag beslöts att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse, deri bland annat den önskan uttalades, att bekräftelseorden: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ» måtte utbytas mot andra och mera lämpliga, olika för löfteseder och bekräftelseeder. Såsom bekant är, fäste Kongl. Maj:t ej någon uppmärksamhet vid denna önskan, att skilnad måtte göras mellan ofvannämnda eder, i den nådiga proposition, som afläts till 1885 års Riksdag. Emellertid kvarstår det faktum, att Riksdagen en gång gjort en så bestämd skilnad mellan löfteseder och bekräftelseeder, att den ansett, att för dem olika bekräftelseord borde användas. Detta erkännande från Riksdagens sida, att de så kallade löftesederna väsentligen skilja sig från bekräftelseeder, vill jag först hafva anmärkt, innan jag tager mig friheten framkomma med ett förslag, som afser löftesedernas fullkomliga afskaffande.

Bih. till Riksd. Prot. 1886. 7 Saml. 7 Häft.

Till sakens utredande torde framför allt vara af nöden att få klart för sig, hvilken skilnad det är mellan löfteseder och bekräftelse-eder. Med de senare förstår man sådana eder, hvarigenom man bekräftar sin utsago om något, *som man vet hafva skett*. Det skedda ligger således inom den förflutna tiden, hvarigenom en menniska verkligen kan med ed bekräfta riktigheten af sin utsago om det samma, antingen detta rör henne sjelf (värjemålsed) eller rör andra (vittnesed).

Med de förra eller löfteseder åter förstår man en edlig bekräftelse till ett löfte att för all framtid vilja, tänka och handla på ett visst sätt. Till dessa eder räkna vi huld- och trohetseder samt embetseder i allmänhet.

Med bekräftelseederna skall jag nu alls icke sysselsätta mig, emedan den allmänna meningen torde vara för deras bibehållande, såsom innebärande ett skydd för samhället emot orättrådigheten och osannfärdigheten. Deremot vill jag så mycket mer vända uppmärksamheten till löftesederna, hvilka alls icke hafva samma betydelse för samhället och som äro så väl okristliga som oförnuftiga. Förgäfves skola vi i bibeln söka efter något stöd för löfteseder, afgifna af menniskor. Endast Gud kan stadfästa löften med ed, ty han är oföränderlig till så väl väsende som kunskapsförmåga, men det äro vi menniskor icke.

Det är rent af oförnuftigt att sätta sin själs frälsning i pant derpå, att man vill och *skall* obrottsligt uppfylla en mängd förpligtelser i framtiden, då denna framtid bär i sitt sköte så många nya förhållanden och växlingar, för att ej tala om frestelser, hvilka man i alla dess mångfaldiga kombinationer icke kan förutse. Det är i högsta grad tanklöst att med ed bedyra, huru min tanke, min vilja och mitt handlande skall i en framtid, som icke är min, komma att gestalta sig, då jag på förhand icke känner de faktorer, som komma att bestämma mitt tänkande, viljande och handlande i denna framtid. Det är ock från statens sida orimligt att begära något sådant. Men just det att man fordrat saker, som ligga inom det orimligas område, har haft den sorgliga verkan, att dessa nu nämnda eder i allmänhet öfvergått till en tom ceremoni.»

Efter att hafva särskildt uppehållit sig vid några löfteseder, hvilka synas motionären synnerligt olämpliga, fortsätter han:

»Männe nu alla dessa löfteseder kunna förekomma pligtförgäthet, bedrägeri och svek? Visserligen icke. Den samvetslöse medborgaren eller embetsmannen hålles ej ett ögonblick tillbaka af den aflagda eden, vore den än upprepad många gånger, från att fullfölja sitt onda uppsåt. Derifrån afhållas sådana menniskor endast genom det

straff, som lagen belägger t. ex. den upproriske och pligtförgätne undersåten eller den oordentlige och vårdslöse embetsmannen. Detta är det enda *verksamma* medlet, och detta gör ock till fylles. Ja, så litet uppfylla löftesederna sitt ändamål, att hvarken strafflagen eller den allmänna meningen stämplar t. ex. en pligtförgäten embetsman såsom menedare, *och han kan ej heller såsom sådan straffas*. Under sådana förhållanden torde det vara hög tid att löftesederna afskaffas.

Jag anser slutligen, att dessa löfteseder icke böra ersättas af några löften, emedan det är godt, att man lofvar så litet som möjligt, men deremot noggrant fullgör hvad man är pliktig att göra. Och i hvarje fall föreskrifva lagar och förordningar hvad man skall göra. Dessa måste man respektera och iakttaga, så vida man vill undgå det straff, som följer på deras öfverträdande. Antingen en embetsman således gifver ett löfte eller icke, så är han dock *lika* bunden att fullgöra sin pligt.»

På grund af hvad han sålunda anført, har motionären dels föreslagit,

att Riksdagen för sin del måtte besluta, att alla löfteseder, hvarmed förstås huld- och trohetseder, embetseder, krigsmannaeder, eder, som afläggas vid inträde vid universiteten, eller andra med dessa jemförliga eder, måtte helt och hållet afskaffas;

dele ock beträffande de i rikets grundlagar påbjudna löfteseder, de der, enligt motionärens åsigt, jemväl borde upphöra, förklarar sig vilja i särskild motion till dem återkomma, sedan sig visat, att Riksdagen vore benägen att afskaffa öfriga löfteseder.

Lag-Utskottet har i sitt till 1885 års Riksdag afgifna utlåtande, N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:t proposition med förslag till lag om förändrade bestämmelser rörande ordalagen vid edgångs fullgörande m. m., meddelat en kort historik öfver de i vårt land under innevarande århundrade gjorda bemödanden för edsfrågans lösning, till hvilken historik Utskottet nu får hänvisa. Af denna framgår, att Kongl. Maj:t, synnerligen i senaste tid, icke underlåtit att egna sin uppmärksamhet åt de framställningar, som tid efter annan blifvit i ämnet gjorda. Särskildt vill Utskottet här erinra om Kongl. kungörelsen den 25 Oktober 1878 om förändrade edsformulär för ecklesiastike embets- och tjenstemän; Kongl. kungörelsen den 13 December 1878 angående upphäfvande af den edgång, som det på grund af särskilda författningar ålåg civile embets- och tjenstemän samt betjente med flere att fullgöra i enlighet med det genom Kungörelsen den 29 Juni 1866 därför fastställda

formulär; Kongl. skrifvelsen den 13 December 1878 till Medicinalstyrelsen angående edsformulär för läkare med flere, och Kongl. skrifvelsen af sistnämnda dag till Kanslern för universiteten i Upsala och Lund angående upphörande af medicine-licentiat-eder. Ytterligare har Kongl. Maj:t, i anledning af Riksdagens, utaf motionären åberopade skrifvelse den 2 Juni 1883, anbefalt Nya Lagberedningen att vid afgifvande af förslag till ny rättegångslag taga i öfvervägande frågan om inskränkning uti de enligt hittills gällande allmänna rättegångsordning föreskrifna eders användande.

Utskottet eger sålunda giltig anledning till det antagande, att Kongl. Maj:t åt frågan om inskränkning i antalet af de i lag föreskrifna eder fortfarande egnar all den uppmärksamhet, som ej mindre ämnets vikt kräfver än äfven Riksdagens förut gjorda uttalanden synas påkalla. Vid sådant förhållande anser Utskottet, som för öfrigt delar motionärens önskan, att onödiga löfteseder må så vidt möjligt afskaffas, ej lämpligt, att Riksdagen nu å nyo drager denna fråga, i så stor omfattning som motionären påyrkat, under Kongl. Maj:ts pröfning, vare sig genom att, på sätt motionären föreslagit, för sin del fatta beslut i ämnet eller genom att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Utskottet finner sig ej heller föranlåtet att i anledning af motionen hemställa om afskaffande af något visst slag af eder. Utskottet vill i sådant afseende erinra derom, att gränsen mellan löfteseder och bekräftelseeder är synnerligen svår att uppdraga. Vittneseden är, enligt vår nu varande rättegångsordning, otvifvelaktigt en löftesed, då den ju afläggas före vittnesmålet och innefattar ett löfte att tala sanning. Bland de af motionären särskildt uppräknade löfteseder förekomma åtskilliga, hvilkas afskaffande Utskottet ej skulle vilja ifrågasätta. Så är t. ex. förhållandet med de till embetseder hänförliga domare- och läkareederna. Svenska folket skulle sannolikt ej vilja låta sig dömas af domare, som ej aflagt domareed. Läkareedens afskaffande komme att medföra den betydande olägenhet, att hvarje af läkare utfärdad attest för att ega vitsord skulle behöfva att med liflig ed bekräftas.

Utskottet hemställer följaktligen,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 Februari 1886.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.
